

Sürdürülebilir Sağlık Konusunu Çocuk ve Ebeveyn Bağlamında Ele Alan Makalelerin Bibliometrik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi

Bibliometric Analysis of Articles on Sustainable Health in the Context of Children and Parents

Sena ÖZ^{1*} , Figen GÜRSOY¹

¹Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZ
<i>Geliş Tarihi:</i> 18.07.2024	Amaç: Sürdürülebilir sağlık bireylerin ve toplumların sağlığını çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan dengeli ve uzun vadeli bir şekilde korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olmakla birlikte çocuk ve aile bu kavram içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden geçmişten günümüze yapılan çalışmalara bütüncül bakış açısı kazandırma ve çalışmaların eğilimlerinin incelenmesi bakımından içerisindeki eğilimlerinin incelenmesi önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, sürdürülebilir sağlığı çocuk ve ebeveyn bağlamında ele alan makalelerin bibliometrik analiz yöntemiyle incelenmesidir. Gereç ve Yöntem: Araştırmanın verileri, Web of Science veri tabanından elde edilmiştir. Web of Science üzerinden "sustain*" AND "health*" AND "child*" AND "parent*" anahtar kelimeleri ile arama yapılmıştır. Arama sonucunda İngilizce dilinde ve makale türünde olan araştırmalar veri setine dâhil edilmiştir. Toplamda 4000 makale araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Veriler Bibliometrix R-paketi üzerinden analiz edilerek yayın yılı, dergi, ülke, anahtar kelimeler, sık kullanılan kavramlar boyutlarında görselleştirilmiştir. Bulgular: Yapılan analizler sonucunda, ilgili alanda yayınlanan makale sayısının 1983'ten itibaren artış gösterdiği (yıllık %14.44), konuyla ilgili en fazla yayın yapan dergilerin sırasıyla BMC Public Health (119 makale), Pediatrics (80 makale) ve Plos One (79 makale) olduğu, en fazla yayının Amerika Birleşik Devletleri (8510 makale), Avustralya (2203 makale), Birleşik Krallık (1785 makale) ve Kanada'da (1640 makale) yapıldığı belirlenmiştir. Makalelerde kullanılan ortak anahtar kelimelerin ise yaygın olarak çocuk, ergen, sağlık, ebeveynler, çıktılar, müdahale, etki, bakım, program, fazla kilo, mental sağlık, fiziksel aktivite olduğu belirlenmiştir. Sonuç: Araştırmadan elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında sürdürülebilir sağlık bağlamında daha fazla çalışmanın yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sürdürülebilir sağlık konusunda çalışacak araştırmacılar bu araştırma doğrultusunda çalışacakları konulara yön verebilirler. Farklı değişkenleri ele alan farklı dillerde yapılmış araştırmaların bibliometrik analizlerinin yapılması önerilmektedir.
<i>Kabul Tarihi:</i> 28.12.2024	

Anahtar Kelimeler: Bibliometri, çocuk, ebeveyn, sağlık, sürdürülebilirlik

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 18.07.2024	Aim: Sustainable health, aimed at preserving and enhancing individual and community health in an environmentally, economically, and socially balanced way, also emphasizes the importance of children and families. This research aims to perform a bibliometric analysis of articles exploring sustainable health within the context of children and parents. Materials and Method: The data of the study were obtained from the Web of Science database with the keywords "sustain*" AND "health*" AND "child*" AND "parent*". As a result of the search, studies in English and in article format were included in the data set. In total, 4000 articles constitute the data of the study. The data were analyzed through Bibliometrix R-package and visualized in terms of publication year, journal, country, keywords, frequently used concepts. Results: As a result of the analysis, it was determined that the number of articles published in the relevant field has increased since 1983 (14.44% annually), the journals with the highest number of publications on the subject are BMC Public Health (119 articles), followed by Pediatrics (80 articles) and Plos One (79 articles), and the most publications were made in the United States (8510 articles), Australia (2203 articles), the United Kingdom (1785 articles) and Canada (1640 articles). The common keywords in the articles were child, adolescent, health, parents, outcomes, intervention, impact, care, program, overweight, mental health, physical activity. Conclusion: Considering the results obtained from the research, there is a need for more studies in the context of sustainable health. In addition, researchers who will work on sustainable health can direct the subjects they will work on in line with this research. It is recommended to conduct bibliometric analyses of studies conducted in different languages addressing different variables.
<i>Accepted:</i> 28.12.2024	

Keywords: Bibliometrics, child, parent, health, sustainability

doi: 10.46971/ausbid.1518574

Araştırma makalesi (Research article)

Atıf vermek için/To cite: Öz S., & Gürsoy F. (2024). Sürdürülebilir sağlık konusunu çocuk ve ebeveyn bağlamında ele alan makalelerin bibliometrik analiz yöntemiyle incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 139-151. <https://doi.org/10.46971/ausbid.1518574>

* Sorumlu yazar/Corresponding Author: Sena Öz, sena.oz@ankara.edu.tr

Giriş

Birleşmiş Milletler (BM), Türkiye ve ortaklarıyla birlikte 2030 yılına kadar Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde 17 amaç üzerinde çalışarak yoksulluğun sona erdirilmesini, çevrenin korunmasını, iklim krizine karşı önlem alınmasını, refahın adil paylaşımını ve barışı hedeflemektedir. "Sağlık ve Kaliteli Yaşam" da bu hedeflerden biridir. Üçüncü Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi olan "Sağlık ve Kaliteli Yaşam", her yaşta sağlıklı ve kaliteli bir yaşamı güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu hedef, bebek ölümlerinin azaltılması, hastalıkların önlenmesi, aile planlaması ve temel sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması gibi amaçları içermektedir (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2022a). Bu amaçlar arasında küresel anne ölümlerinin azaltılması, yenidoğan, bebek ve beş yaş altı çocuk önlenebilir ölümlerinin azaltılması, bulaşıcı hastalıklar arasında tüberküloz ve sıtma ile birlikte hipertansiyon, kardiyovasküler hastalıklar, diyabet ve solunum yolu hastalıklarının azaltılması, uyuşturucu ve alkol kullanımının azaltılması, intihar oranlarının düşürülmesi ve ölümlü trafik kazalarının önlenmesi yer almaktadır (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2022b).

Sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili olarak yapılan birçok çalışma; çevresel, ekonomik ve sosyal unsurların sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenleri olarak ele almaktadır (Özmehmet, 2008; Gedik, 2020). Sürdürülebilirlik kapsamında alınacak eylem planları incelendiğinde sağlık alanı bu iyileştirmelerin oldukça önemli bir parçası olarak görülmektedir. Çünkü sürdürülebilirlik bağlamında sağlıklı yaşamın teşviki, ölüm oranlarının azaltılması, sigara kullanımının kontrol altına alınması ve çocukluk döneminde beslenme bozukluklarının önlenmesi gibi halk sağlığı alanındaki çalışmalar önemli bir rol oynamaktadır (Tamer, 2020). Sürdürülebilirlik bağlamında sağlığın temelinde ise beslenme ve salgın hastalıklarla mücadele ile birlikte anne ve çocuk sağlığı da oldukça önemlidir (Önder, 2020). Sürdürülebilir sağlığın göstergeleri farklı boyutlarda ele alınabilirken sosyal göstergeleri arasında çocukların beslenme durumları, beş yaş altı ölüm oranları, bulaşıcı çocuk hastalıklarına karşı aşılama gibi göstergeler yer almaktadır (Özmehmet, 2008; Gedik, 2020). Ebeveynlerin tutum, yaklaşım ve bilgi düzeyleri çocukları üzerinde önemli etkilere sahiptir (Maynard, 2005; Spiteri, 2020; Vos ve ark., 2022). Örneğin çocukların sağlık eğitimi ihtiyaçlarının izlenmesinde ebeveynlerin sağlığı geliştirmek için yapılacak olan uygulamalar arasında önemli bir rolü olduğu vurgulanmaktadır (Sabaz & Yiğit, 2023). Dolayısıyla çocuk boyutunu ele alırken aileyi de temel almak gerekmektedir. Kanıta dayalı tıp konusunda bibliometrik analiz yapan bir araştırmada da kanıta dayalı tıp; hastalık ve ilaç tedavileri üzerinde çalışırken aynı zamanda eğitim ve sağlık sisteminin iyileştirilmesi açısından da çalışılması gerektiği ifade edilmiştir (Beylik, 2021). Bu nedenle sürdürülebilirliğin etkili bir şekilde sağlık bağlamında gerçekleştirilebilmesi için çocuk ve ailesinin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle de bu alanda yapılan çalışmaların incelenmesinin oldukça kıymetli olduğu ve bu doğrultuda sürdürülebilir sağlığın çocuk ve aile bağlamında ele alan çalışmaların bibliometrik analizine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bibliometri, bilgi bilimi alanında önemli bir konuma sahiptir ve belirli bir araştırma alanına veya dergiye yönelik değerlendirmeler için etkili bir araç olarak kullanılmaktadır (Öztürk & Gürler, 2020). Bibliometrik veri tabanları, yayınlanmış literatür hakkında oldukça önemli bilgi kaynakları sunmaktadır (Aria ve ark., 2023). Bibliometrik yöntemler, araştırma konularının gelişimini ve değişimini anlamak için kullanılır. Dilbilim, bilgi bilimi ve istatistik bilimlerinin kesişimiyle ortaya çıkan bibliometri, akademik literatürü nicel bir yaklaşımla analiz etmek için kullanılan bir disiplindir. Bu teknik, ilgili alandaki yayınları, atıfları ve bilgi kaynaklarını belirlemekte ve incelemekte kullanılmaktadır. Bibliometrik analiz, bir konuyla ilgili yayınların sayısını, atıf sayılarını, ortalama atıf sayılarını, yayınlanan ülkeleri ve araştırmacıları gibi çeşitli göstergeleri kullanarak derinlemesine değerlendirme imkânı sunmaktadır (Öztürk & Gürler, 2020).

Literatür incelendiğinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri bağlamında kadın sağlığı ve ebelik (Kartal, 2021); sağlık sektörü işletmelerinde sürdürülebilirlik (Tiftik, 2022); Psikolojik danışmanlığın bireyselden küresele kalkınma hedefleri bağlamında incelenmesi (Örerel & Kağnıcı, 2024) gibi konularının derleme çalışmaları ile incelendiği görülmektedir. Bunların dışında sürdürülebilirlikle ilgili yapılan bibliometrik analizler incelendiğinde ise 21. yüzyıl trendlerinde erken çocukluk eğitiminin (Khodabandelou, Mehran & Nimehchisalem, 2018), sağlık paketlerinin sürdürülebilirliğinin (Vila-Lopez & Küster-Boluda, 2021), sürdürülebilirlik hedeflerinin gelişiminin (Mishra ve ark., 2021), çocuklar için yeşil ekonomi öğrenimi (Utami, 2023) gibi konularda bibliometrik analizlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Literatürde yer alan araştırmaların incelenmesi sonucunda sürdürülebilir sağlık bağlamında çocuk ve aileyi konu alan çalışmaların bibliometrik analizinin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir sağlıkla ilgili literatürde yer alan yayınları derinlemesine incelemek ve bu alanda çocuk ve aileyi konu alan araştırmaların özelliklerinin incelenmesini sağlamak için bibliometrik analiz yapılmasının önemli olduğu düşünülerek bu çalışmada sürdürülebilir sağlığı çocuk ve aile bağlamında ele alan Web of Science veri tabanında İngilizce olarak yayınlanan makalelerin bibliometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma deseni olarak bibliometrik analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bibliometrik analiz yöntemi literatürü makro düzeyde detaylı bir şekilde araştırarak ilgili konu hakkında bilgi sağlamaktadır. Bibliometrik analiz, istatistiksel yöntemler ile araştırma alanıyla ilgili analiz birimlerinin performanslarını inceleyerek kavramsal, sosyal bir haritalanmayı görselleştirme ile sağlamaktadır (Kurutkan & Orhan, 2018; Kurt, 2019; Öztürk & Gürler, 2020).

Araştırma Stratejileri

Araştırmada kullanılan veriler Web of Science veri tabanından elde edilmiştir. Web of Science veri tabanında yer alan tüm indeksler (Arts & Humanities Citation Index, Science Citation Index, Social Sciences Citation Index) veri toplama sürecine dahil edilmektedir. Araştırma öncesinde arama kriterleri belirlenmiştir. Web of Science veri tabanında ("sustain*" AND "health*" AND "child*" AND "parent*") anahtar sözcükleri ile arama yapılmıştır. Yıldız sembolü kelime kökünden itibaren kullanılarak makalelerde kullanılan farklı kelime varyasyonları da dahil etmek için kullanılmıştır. Arama sonucunda bulunan makalelerden ise dil olarak “İngilizce” yayınlanan ve yayın türü olarak ise sadece makale “article” türünde araştırmalar dahil edilmiştir. Araştırmada yıl sınırı ve konu sınırı yapılmamıştır. Dolayısıyla araştırmanın evreni yani verileri 4000 Web of Science’da yer alan İngilizce makalelerden oluşmaktadır.

Araştırma verileri arasında makalelerin yayın yılı, yayınlandığı dergi, yazarları, yayınların yapıldığı ülkeler gibi bilgiler ile birlikte bunların etki ve üretkenlikleri de dahil olmak üzere ortak kullanılan kelimeler ve anahtar kelimeler de verilere dahil edilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

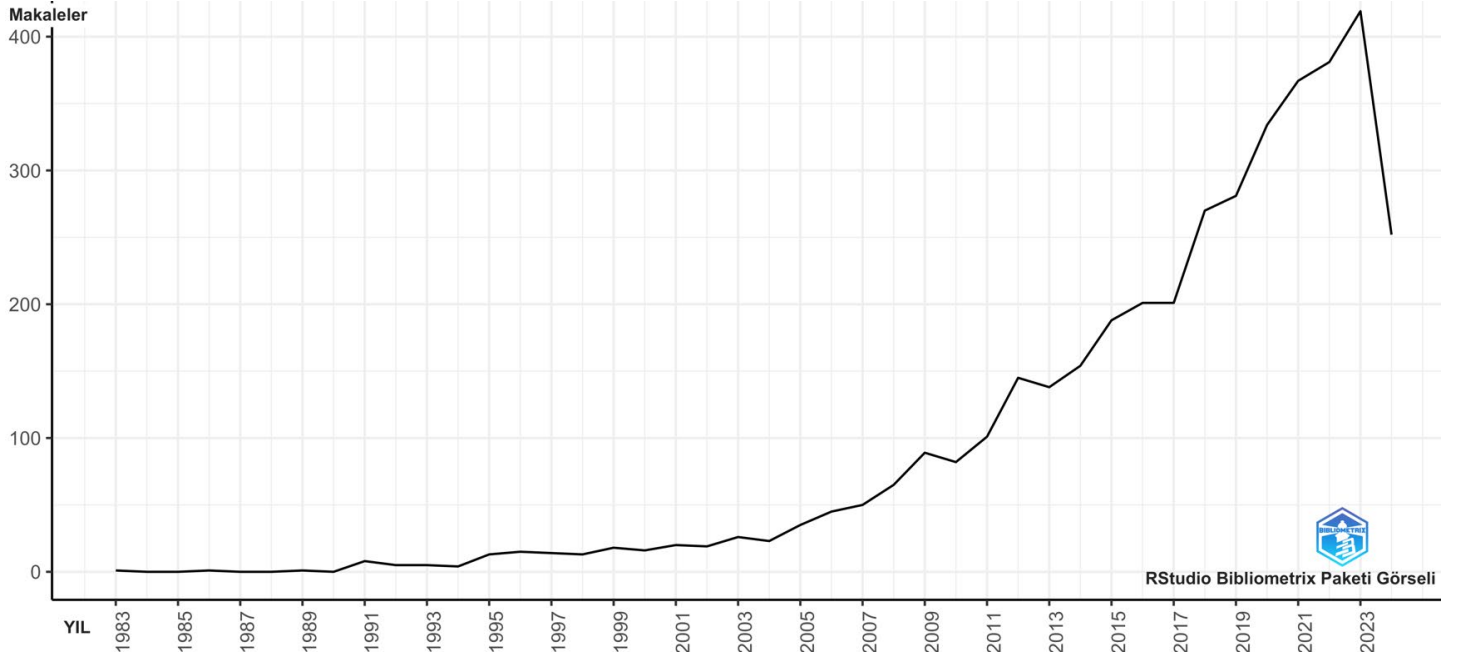
Web of Science veri tabanından elde edilen veriler, araştırmanın amaçları doğrultusunda analiz edilmek üzere Bibtex dosyası olarak indirilmiştir. Verilerin analizi RStudio (2024.04.2+764) programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. RStudio Programının araçları arasında yer alan Aria & Cuccurullo (2017) tarafından geliştirilen Bibliometrix programı kullanılmıştır. Bibliometrix programında ise Biblioshiny aracılığıyla analizler tamamlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda programın sağladığı görseller ve tablolar raporlanmıştır.

Bulgular

Web of Science veri tabanında yer alan sürdürülebilirlik, sağlık, ebeveyn ve çocuk anahtar kelimeleri ile yapılan arama sonucunda 4000 İngilizce makaleye erişilmiştir.

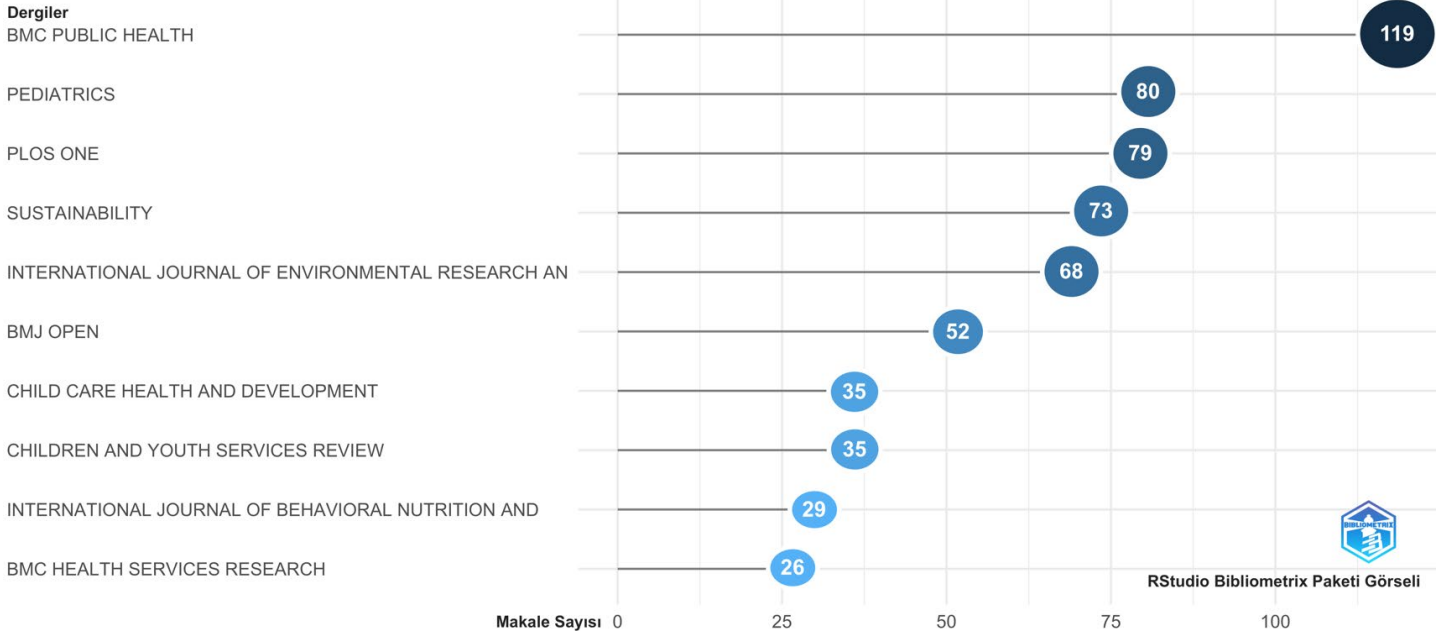
Elde edilen veri seti incelendiğinde makalelerin 1983 ile 2024 arasında olduğu ve yıllık %14.44 oranında artan sayıda makale yayınlandığı görülmektedir. Makalelerin geneline bakıldığında toplamda 25251 yazar tarafından yazıldığı, 177 makalenin tek yazarlı yazıldığı, makalelerin %26.92'sinin uluslararası işbirliği ile yapıldığı görülmektedir. Ayrıca makale başına düşen yazar sayısı ortalama 7.32'dir. İncelenen makalelerde toplamda 149162 kaynak kullanıldığı ve makalelerde kullanılan kaynak sayısının ortalama 21.18 olduğu belirlenmiştir. Bibliometrik analiz kapsamında elde edilen diğer bulgular grafikler halinde aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1'de yıllara göre makale sayısını gösteren çizgi grafiği verilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü üzere 1983 yılından 2023 yılına kadar konuyla ilgili yayınlanan makale sayısında önemli bir artış görülmektedir. Araştırma Temmuz 2024' yapıldığı ve yıl henüz tamamlanmadığı için 2024 yılındaki makalelerin net sayısı henüz görülememektedir.

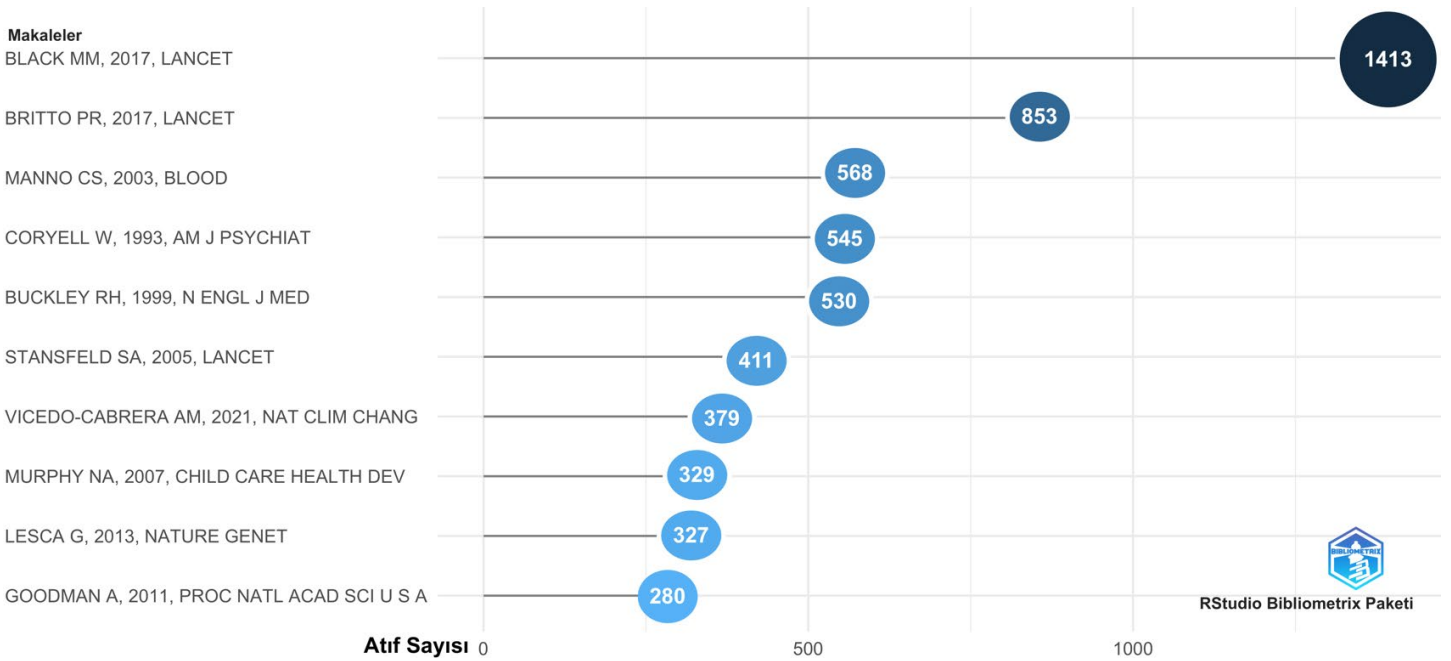
Şekil 1. Yıllara göre makale sayısı dağılımı

Şekil 2'de makalelerin en fazla yayınlandığı dergileri gösteren grafik yer almaktadır. Şekil 2'de görüldüğü üzere konuyla ilgili en fazla yayın yapan dergi *BMC Public Health* (119 makale) iken onu *Pediatrics* (80 makale) ve *Plos One* (79 makale) takip etmektedir. Devamında ise konuyla ilgili en çok sayıda makale yayınlayan dergiler ise *Sustainability* (73 makale), *International Journal of Environmental Research and Public Health* (68 makale) ve *BMJ Open* (52 makale) olarak devam etmektedir.

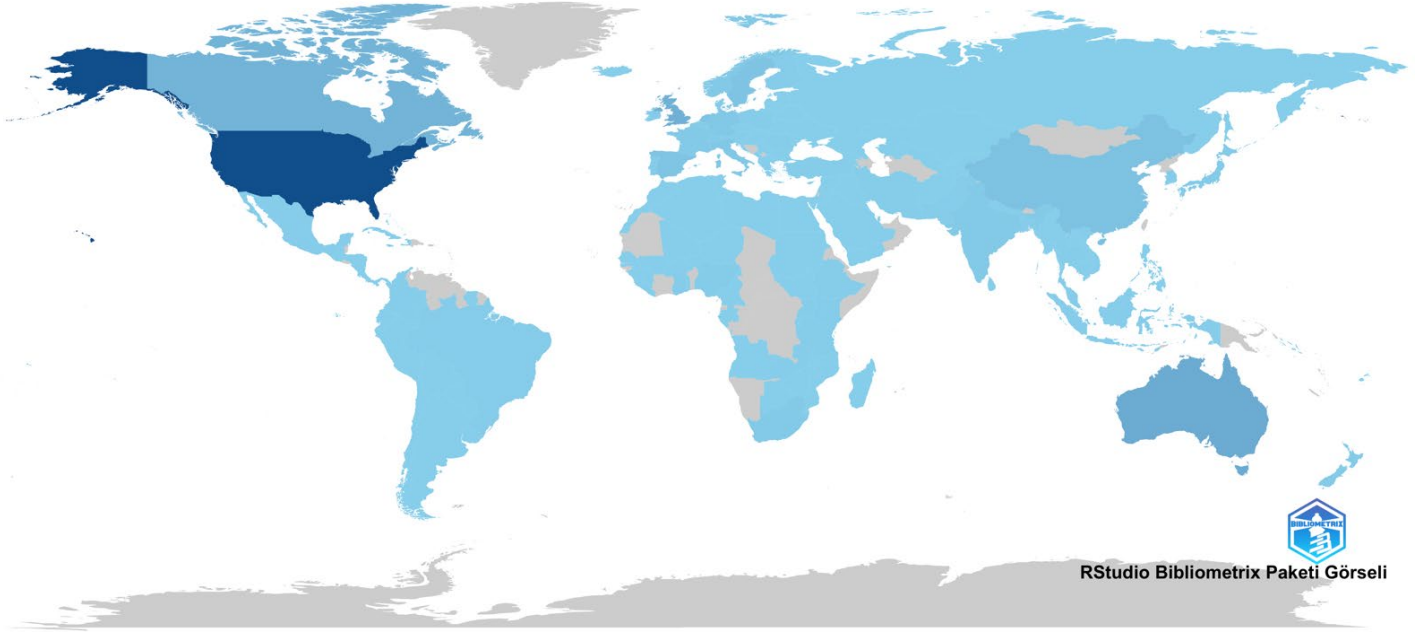
Şekil 2. Dergilerin yayınladığı makale sayıları

Şekil 3'te en fazla atıf alan makaleler ve atıf sayılarını gösteren grafik yer almaktadır. Şekil 3'te görüldüğü üzere konuyla ilgili en fazla atıf alan makale 1413 atıf ile *Black, M. M. (2017)*'nin *Lancet*' Dergisinde yayınlanan makalesidir. Onu yine *Lancet* Dergisinde yayınlanan *Britto, P. R. (2017)* 853 atıf ile takip etmektedir.

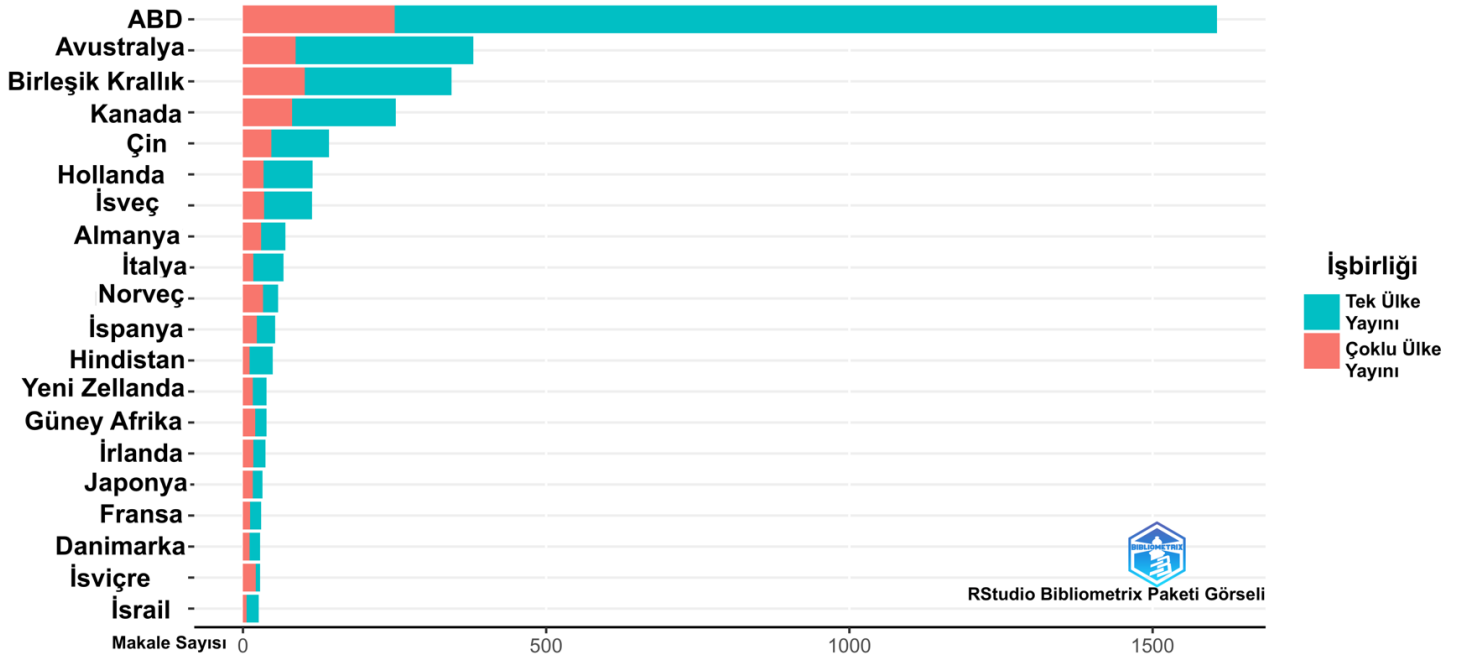
Şekil 3. En sık atıf alan makalelerin aldıkları atıf sayıları

Şekil 4'te makalelerin yayınlandığı ülkelerin dağılımını yer almaktadır. Şekil 4'te yer alan dünya haritasında koyu maviler en fazla yayının yapıldığı ülkeleri temsil ederken mavi tonu açıldıkça yayın sayısı azalmaktadır. Gri alanlar ise bu konuda yayının yapılmadığını göstermektedir. Ülkelere göre yapılan makale sayılarına bakıldığında; *Amerika Birleşik Devletleri* 8510 makale, *Avustralya* 2203 makale, *Birleşik Krallık* 1785 makale, *Kanada* 1640 makale, *Çin* 768 makale, *Hollanda* 657 makale, *İsveç* 614 makale, *İspanya* 567 makale, *İtalya* 390 makale ve *Almanya* ise 376 makale ile konuyla ilgili en sık yayın yapan ülkelerdir. Türkiye ise açık mavi renkte olup konuyla ilgili ilk sıralarda olmasa da yayınların var olduğu görülmektedir.

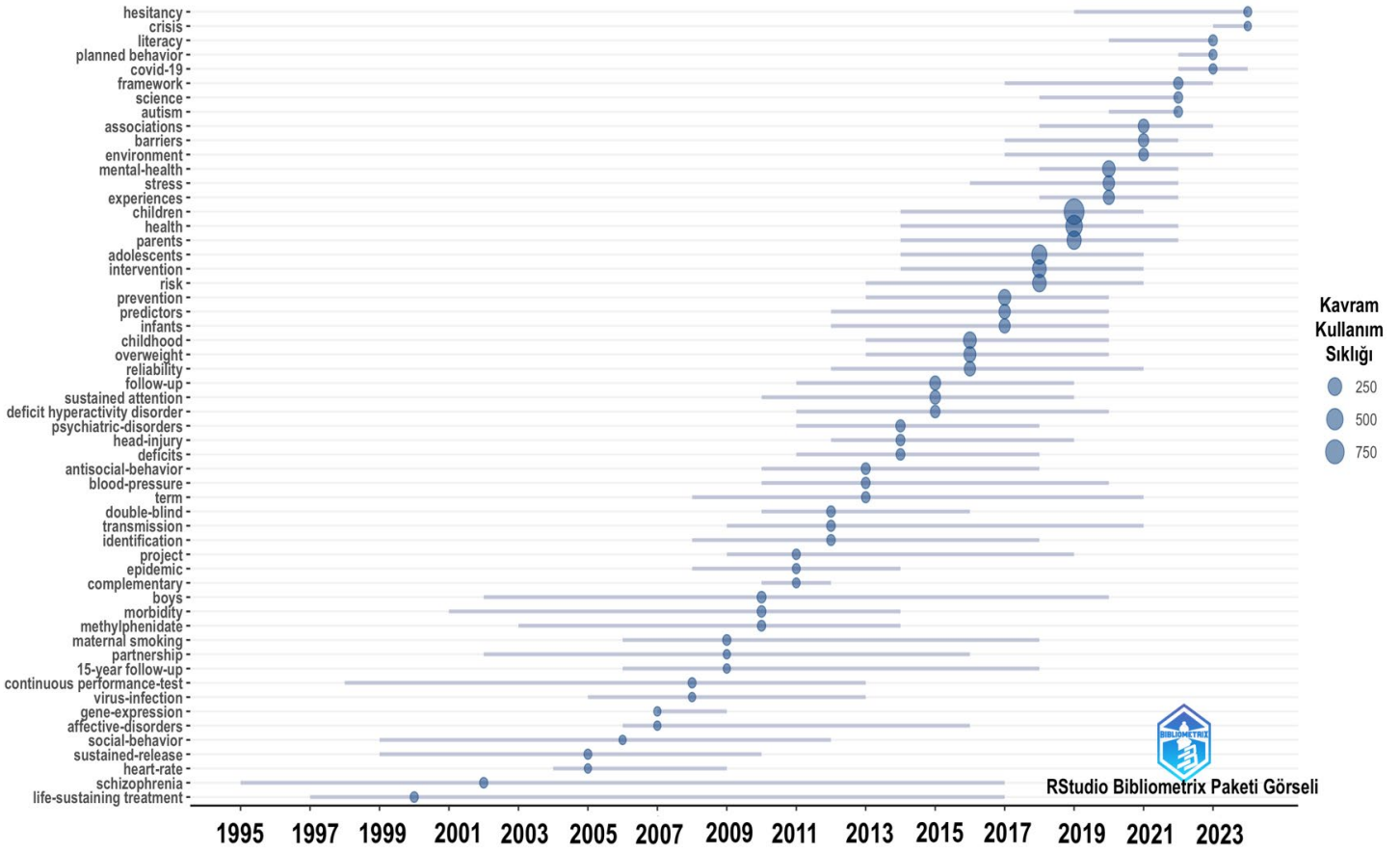
Şekil 4. Makalelerin yayımlandığı ülkelerin dağılımı

Şekil 5’te ülkelerin makalelerindeki ulusal ya da uluslararası işbirliği ile yapıma sayısını göstermektedir. Şekil 5’te verilen grafikte görüldüğü üzere konuyla ilgili sıklıkla makale yayınlanan ülkelerde çoğunlukla tek ülkeden makalelerin yayımlandığı görülmekle birlikte ülkelerde birden fazla ülke işbirliği ile yapılan yayınların da olduğu görülmektedir. Yine en fazla uluslararası işbirliği ile yayın yapan ülke Amerika Birleşik Devletleri iken *Avustralya*, *Birleşik Krallık* ve *Çin* takip etmektedir. *İsviçre*’nin ise ulusal makalelerden daha fazla uluslararası işbirliği ile makale yayınlayan ülke olduğu görülmektedir.

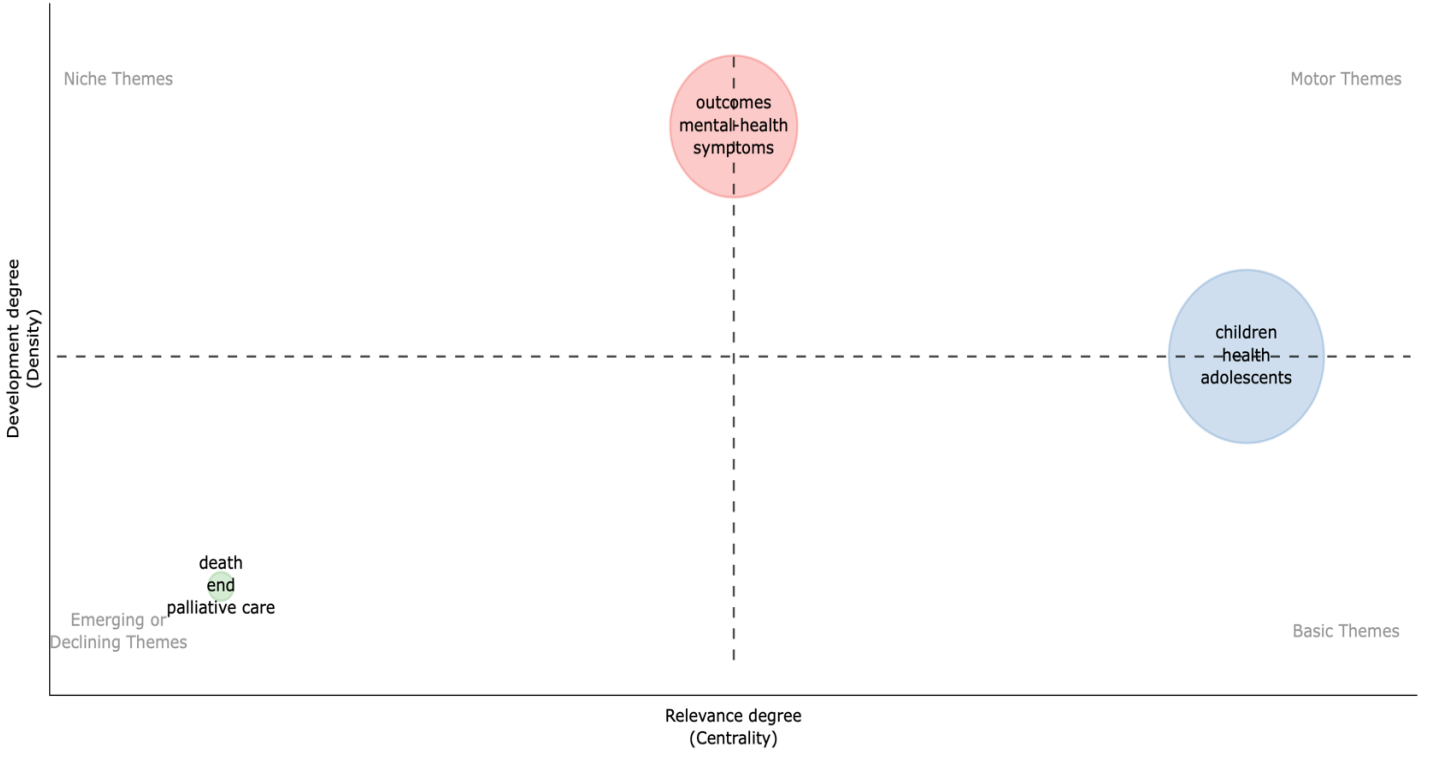
Şekil 5. Ülkelerin makalelerindeki uluslararası işbirliği makalelerin sayısı

Şekil 6’da konuyla ilgili kullanılan anahtar kelimelerin kelime bulutu yer almaktadır. Şekil 6’da büyük yazılan kelimemeler en sık kullanılan kelimeleri gösterirken kelimenin boyutu küçüldükçe kullanılma oranı azalmaktadır. En sık olarak makalelerde; *çocuk (children)*, *ergen (adolescents)*, *sağlık (health)*, *ebeveynler (parents)*, *çıktılar (outcomes)*, *müdahaleler*

Şekil 7. Makalelerde kullanılan kavramlar ve bunların yıllara göre dağılımı

Şekil 8’de makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin birlikte kullanılmasını gösteren grafik yer almaktadır. Burada Motor Temalar (Motor Themes), Temel Temalar (Basic Themes), Niş Temalar (Niche Themes) ve Ortaya Çıkan ya da Azalan Temalar (Emerging or Declining Themes) olarak dört tema vardır. Şekil 8’de makalelerde kullanılan kavramların ortaklığı görülmektedir. “Çıktılar (*outcomes*)”, “*mental sağlık (mental-health)*” ve “*semptomlar (symptoms)*” makalelerde birlikte kullanılan ve genelde makalelerle ilgili görülen kavramlardır. “Çocuk (*Child*)”, “sağlık (*health*)” ve “ergenler (*adolescents*)” ise birlikte kullanılan merkezi ancak çok yoğun olmayan kavramlardır. “Ölüm (*death*)”, “bitiş/son (*end*)” ve “palyatif bakım (*palliative care*)” ise birlikte kullanılan olarak görülmektedir. Grafikte görüldüğü üzere “Ölüm (*death*)”, “bitiş/son (*end*)” ve “palyatif bakım (*palliative care*)” gibi kavramlar güncel olarak kullanılan kavramlar değilken “Çıktılar (*outcomes*)”, “*mental sağlık (mental-health)*” ve “*semptomlar (symptoms)*” güncel literatürde daha sık kullanılan kavramlardır.

Şekil 8. Anahtar kelimelerin stratejik grafiği

Tartışma

Mevcut araştırma sürdürülebilir sağlığı çocuk ve aile bağlamında ele alan Web of Science veri tabanında İngilizce olarak yayınlanan makalelerin bibliometrik analizini yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda bibliometrik analizler için kullanılabilir farklı programlar olmasına rağmen görselleştirme kapasitesinden dolayı açık kaynaklı R Programının Bibliometrix Paketi kullanılmıştır. Çünkü bibliometrik analizler, haritalamayı sağlamak için kullanılan programlar çok sayıda ve çeşitli analizler gerektirebildiği için karmaşık olabilmektedir ancak kapsamlı analizleri gerçekleştirmek için açık kaynaklı bibliometrix R-paketi kullanım için önerilmektedir (Aria & Cuccurullo, 2017). Bu nedenle araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için elde edilen verilerin analizindeki görselleştirmeler için Bibliometrix R-paketi kullanılmıştır.

Sürdürülebilir sağlık bağlamında çocuk ve ebeveyn konularında yapılan araştırmaların ilk olarak 1983 yılında yayınlandığı ve yıllar içerisinde konuyla ilgili yapılan araştırma sayılarının arttığı görülmektedir. Bu durum konunun güncelliği ve öneminin giderek günümüzde arttığını göstermektedir. Farklı araştırmalar da konunun daha detaylı araştırılması ve incelenmesi gerektiğini önermektedir (Örneğin; Horelli, 1998; Maynard, 2005; Black ve ark., 2015; Edwards ve ark., 2013; Spiteri, 2020; Vos ve ark., 2022).

Sürdürülebilir sağlık bağlamında çocuk ve ebeveyn konularında yapılan araştırmaların en fazla *BMC Public Health* (119 makale) iken onu *Pediatrics* (80 makale) ve *Plos One* (79 makale) dergileri takip etmektedir. Bu alanda araştırma yapacak profesyonellerin bu dergilerdeki makaleleri takip etmeleri, güncel literatüre hâkim olmaları açısından önemli görülmektedir. En sık atıf alan yayına bakıldığında ise *Black, M. M. (2017)*'nin *Lancet* Dergisinde yayınlanan makalesi olduğu görülmektedir. Yine araştırmacılar konuyla ilgili temel yayınları takip etme noktasında Şekil 3'te yer alan grafikteki makalelerden yararlanabilirler.

Sürdürülebilir sağlık bağlamında çocuk ve ebeveyn konularında araştırmaların yapıldığı ülkelere bakıldığında en fazla Amerika Birleşik Devletleri'nde araştırmaların yürütüldüğü görülmektedir. Afrika Kıtasındaki bazı ülkelerde ise konuyla

ilgili hiç yayın olmadığı dikkat çekmektedir. Yine aynı doğrultuda Şekil 4'te verilen Dünya haritasında Türkiye'nin açık mavi olması ile birlikte Türkiye'de ise çok yoğun bir şekilde olmasa da konuyla ilgili yayınların yapıldığı anlaşılmaktadır. Yayınlar dışında Türkiye, 2020 yılında sağlık hedefi altındaki göstergelerde %84.4 gerçekleştirme oranıyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde en büyük ilerlemeyi üçüncü sırada kaydetmiştir (Cansever, 2021). Bununla beraber Türkiye literatüründe konunun son yıllarda önem kazanmaya başladığı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için önemli girişimlerin olduğu bilinmekle birlikte güncel literatürün genişlemesi gerektiği önerilmektedir (Cansever, 2021; Saraçoğlu & Saraçoğlu, 2023). Ayrıca ülkelerin uluslararası işbirliği ile yaygın olarak makale yayınladıkları da görülmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının global bir konu olmasıyla birlikte bu bulgunun beklenen bir durum olduğu düşünülmektedir.

Sürdürülebilir sağlık bağlamında çocuk ve ebeveyn konularında yayınlanan makalelerin anahtar kelimelerine bakıldığında *çocuk (children)*, *ergen (adolescents)*, *sağlık (health)*, *ebeveynler (parents)*, *çıktılar (outcomes)*, *müdahaleler (interventions)*, *etki (impact)*, *bakım (care)*, *program (program)*, *fazla kilo (overweight)*, *mental sağlık (mental-health)*, *fiziksel aktivite (physical-activity)* gibi kavramların sıklıkla makalelerin anahtar kelimelerinde kullanıldığı görülmektedir. Sürdürülebilir sağlık bağlamında araştırmacıların sağlığın farklı boyutlarında çalışmalar gerçekleştirdiği dikkat çekmektedir. Literatürdeki eski tarihli makalelerden biri olan ve Shediac-Rizkallah ve Bone (1998) tarafından ele alınan bir makalede birçok ülkede sağlık müdahale programlarının sürdürülebilirliğine olan ilginin arttığı ancak kavramsal yapının henüz oluşmadığı vurgulanmıştır. Günümüzde ise Lancet Dergisinde küresel akıl sağlığı ve sürdürülebilir kalkınma üzerine komisyonun üzerinde çalıştığı dergi özel sayısı ve özeti bulunmaktadır (Patel ve ark., 2018). Literatürdeki yıllar içerisindeki bu değişimi ortaya koymak amacıyla yapılan mevcut bibliometrik analiz ile de kavramsal yapının belirli anahtar kelimeler üzerinde oluşmaya başladığı görülmüştür. Ayrıca bundan sonrası için araştırmacılar ele alacakları konuları ilgili anahtar kelimeler üzerinden inceleme yaparak araştırmalarına yön verebilirler. Makalelerde kullanılan popüler kavramların yıllara göre dağılımı da Şekil 7'de, kelime gruplarının popülerliği de Şekil 8'de verilmiştir. Konuyla ilgilenen araştırmacıların güncel literatürdeki eğilimleri görmesi açısından elde edilen bulgunun önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmamızda bazı sınırlılıklar bulunmaktadır bunlar; Web of Science veri tabanında yayınlanan İngilizce makaleler ile sınırlı olup ilerde farklı veri tabanlarının da dahil edileceği geniş kapsamlı literatür taramalarının yapılması önerilmektedir. Araştırmanın veri tabanı oluşturulurken yazar bilgisi, yayın künyesi, kaynakça gibi Web of Science'da yer alan tüm bilgiler (Full record) dahil edilmiştir. İlgili aramada yer alan makaleler araştırmaya dahil edilmiş olup bu aramada çıkan makaleler ile sınırlandırılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada sürdürülebilir sağlık konusunu çocuk ve ebeveyn bağlamında ele alan makalelerin bibliometrik analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında; konunun yıllar içerisinde giderek önemli hale geldiği, birçok ülke tarafından farklı araştırmalar ile ele alındığı, araştırmalarda ele alınan konular senelere göre farklılık gösterse de benzer bağlamlarda yürütüldüğü, uluslararası işbirliği ile araştırmaların yürütüldüğü görülmüştür. Türkiye'de yapılan konula ilgili çalışmaların en çok araştırma yayınlayan ülkeler sıralamasının ilk sıralarında olmaması da göz önünde bulundurularak araştırmacılara bu konuda farklı değişkenleri ele alan çalışmalar yürüterek toplumsal anlamda da farkındalığın artırılmasına destek sağlamaları önerilmektedir.

Sürdürülebilirlik yaşamının her alanında oldukça önemli olup gelecek nesillere aktarımı ve iyileştirilmesi gibi konularda önemli kalkınma hedeflerinin izlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik yaşamının her alanında önemli iken sağlığın sürdürülebilmesi de bu hedefler arasında en önemlilerden birisidir. Bu nedenle bu alanda yapılacak çalışmaların oldukça kıymetli olduğu düşünülmektedir. Literatürdeki araştırmaların bibliografisini sunmak amacıyla yapılan bu araştırmanın alanda çalışan profesyoneller, akademisyenler ve araştırmacılar tarafından izlenerek güncel literatüre erişme anlamında kolaylık sağlayacağı umut edilmektedir.

Araştırma, sürdürülebilir sağlık konusunu çocuk ve ebeveyn bağlamında ele alan makalelerin bibliometrik analizi Web of Science veri tabanında yayınlanan İngilizce makalelerden elde edilen veriler doğrultusunda analiz sunmaktadır. Araştırmacıların gelecekte farklı dillerde yapılan araştırmaları da incelemeleri, alana zenginlik katacağı ve ülkelerin ulusal düzeyde yaptıkları çalışmalarını incelemek için önemli olduğu düşünülerek önerilmektedir.

Etik Kurul Onayı ▪ Ethical Approval of the Study

Bu çalışma bibliometrik analiz yöntemi ile gerçekleştirildiği için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır. ▪ This study did not require ethics committee approval because it was conducted by bibliometric analysis method.

Bilgilendirilmiş Onam ▪ Informed Consent

Çalışmada insan üzerinden doğrudan veri toplanmamıştır. ▪ The study did not collect data directly from human beings.

Hakem Değerlendirmesi ▪ Peer-review

Dış bağımsız. ▪ Externally peer-reviewed.

Yazar Katkıları ▪ Author Contributions

Fikir- FG-SÖ; Tasarım- FG-SÖ; Veri Toplanması ve/veya işlenmesi- SÖ; Analiz ve/ veya yorum- FG-SÖ; Literatür taraması- FG-SÖ; Kaynaklar- FG-SÖ; Makaleyi yazan – FG-SÖ; Eleştirel inceleme- FG-SÖ. ▪ Concept- FG-SÖ; Design- FG-SÖ; Data Collection and/or Processing- SÖ; Analysis and/or Interpretation- FG-SÖ; Literature Search- FG-SÖ; Resources- FG-SÖ; Writing Manuscript- FG-SÖ; Critical Review- FG-SÖ.

Çıkar Çatışması ▪ Declaration of Interests

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. ▪ The authors declare that there is no conflict of interest.

Finansal Destek ▪ Funding

Bu araştırma herhangi bir finansman kuruluşundan/ sektörden destek almamıştır. ▪ This research did not receive support from any funding agency/industry.

Kaynaklar

- Aria, M. & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis, *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Aria, M., Le, T., Cuccurullo, C., Belfiore, A., & Choe, J. (2023). openalexR: An R-Tool for collecting bibliometric data from OpenAlex. *R Journal*, 15(4). <https://doi.org/10.32614/rj-2023-089>
- Beylik, U. (2021). Kanıtı dayalı tıp konusundaki makalelerin analizi. *Gevher Nesibe Journal of Medical and Health Sciences*, 6(15), 87-108. <http://dx.doi.org/10.46648/gnj.288>
- Birleşmiş Milletler Türkiye (2022a). *Sağlık ve kaliteli yaşam*. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/3>.
- Birleşmiş Milletler Türkiye (2022b). *Türkiye sürdürülebilir kalkınma amaçları*. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>
- Black, J. L., Velazquez, C. E., Ahmadi, N., Chapman, G. E., Carten, S., Edward, J., & Rojas, A. (2015). Sustainability and public health nutrition at school: assessing the integration of healthy and environmentally sustainable food initiatives in Vancouver schools. *Public Health Nutrition*, 18(13), 2379-2391. <https://doi.org/10.1017/S1368980015000531>
- Cansever, İ. H. (2021). Sürdürülebilir kalkınma ve sağlık: Türkiye'nin 2023 hedefleri ile karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(3), 633-650. https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepesid/issue/65158/892844#article_cite
- Edwards, S., Skouteris, H., Rutherford, L., & Cutter-Mackenzie, A. (2013). 'It's all about Ben10™': children's play, health and sustainability decisions in the early years. *Early Child Development and Care*, 183(2), 280-293. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.671816>
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijephss/issue/54205/722850>
- Horelli, L. (1998). Creating child-friendly environments: Case studies on children's participation in three european countries. *Childhood*, 5(2), 225-239. <https://doi.org/10.1177/0907568298005002008>
- Kartal, Y. A. (2021). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bağlamında Kadın Sağlığı ve Ebelik. *Biruni Sağlık ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 77-80. <https://hdl.handle.net/20.500.12445/2917>
- Khodabandelou, R., Mehran, G., & Nimehchisalem, V. (2018). A bibliometric analysis of 21st century research trends in early childhood education. *Revista Publicando*, 5, 137-163. <https://revistapublicando.org/revista/index.php/crv/article/view/1329>
- Kurt, A. (2019). *Türkiye'de kentleşme ve çevre sorunları alanında hazırlanmış kayıtlı lisansüstü tezlerin bibliyometrik incelemesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Kurutkan, M. & Orhan, F. (2018). *Kalite Prensiplerinin Görsel Haritalama Tekniğine Göre Bibliyometrik Analizi*. SAGE Yayıncılık.
- Maynard, A. E., Martini, M. I., Weisner, T. S., Matheson, C., Coots, J., & Bernheimer, L. P. (2005). Sustainability of daily routines as a family outcome. *Learning in cultural context: Family, peers, and school*, 41-73. https://doi.org/10.1007/0-387-27550-9_3
- Mishra, M., Desul, S., Santos, C. A. G., Mishra, S. K., Kamal, A. H. M., Goswami, S., Kalumba, A. M., Biswal, R., Silva, R. M., Santos, C.A.C., & Baral, K. (2024). A bibliometric analysis of sustainable development goals (SDGs): a review of progress, challenges, and opportunities. *Environment, development and sustainability*, 26(5), 11101-11143. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03225-w>
- Önder, H. (2020). Bir sürdürülebilir kalkınma hedefi olarak sağlık. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 10-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adibd/issue/56994/790355>

- Örerel, D., & Kağnıcı, D. Y. (2024). Bireyselden küresele sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında psikolojik danışman olmak. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (60), 1173-1196. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1404409>
- Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876.
- Öztürk, O. & Gürler, G. (2021). *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz*. Nobel Yayıncılık.
- Patel, V., Saxena, S., Lund, C., Thornicroft, G., Baingana, F., Bolton, P., Chisholm, D., Collins, P. Y., Cooper, J. L., Eaton, J., Herrman, H., Herzallah, M. M., Huang, Y., Jordans, M. J. D., Kleinman, A., Medina-Mora, M. E., Morgan, E., Niaz, U., Omigbodun, O., Prince, M., Rahman, A., Saraceno, B., Sarkar, B. K., De Silva, M., Singh, I., Stein, D. J., Sunkel, C., & Unützer, J. (2018). The Lancet Commission on global mental health and sustainable development. *The Lancet*, 392(10157), 1553-1598. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31612-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31612-X)
- Sabaz, N., & Yiğit, R. (2023). Okul öncesi çocukların sağlık eğitimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 32-42. <https://doi.org/10.46413/boneyusbad.1218107>
- Saraçoğlu, I. K., & Saraçoğlu, S. (2023). Sürdürülebilir kalkınma ve sağlık: Türkiye üzerine bölgesel bir değerlendirme. *Third Sector Social Economic Review*, 58(1), 667-688. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.03.2104>
- Shediak-Rizkallah, M. C., & Bone, L. R. (1998). Planning for the sustainability of community-based health programs: conceptual frameworks and future directions for research, practice and policy. *Health Education Research*, 13(1), 87-108.
- Spiteri, J. (2020). Too young to know? A multiple case study of child-to-parent intergenerational learning in relation to environmental sustainability. *Journal of Education for Sustainable Development*, 14(1), 61-77. <https://doi.org/10.1177/0973408220934649>
- Tamer, G. (2020). *Sağlık Örgütlerinde Kurumsal Sürdürülebilirlik*. International Academic Studies on Natural and Health Sciences. Gece Akademi, 183-203
- Tiftik, C. (2022). Sağlık sektörü işletmelerinde sürdürülebilirlik: sistematik derleme çalışması. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 404-426. <https://doi.org/10.55179/dusbed.998422>
- Utami, N. N. (2023). Bibliometric Analysis of Green Economy Learning for Children (1996-2023): Current Status and Future Directions. *QALAMUNA: Jurnal Pendidikan, Sosial, dan Agama*, 15(1), 655-666. <https://doi.org/10.37680/qalamuna.v15i1.4127>
- Vila-Lopez, N., & Küster-Boluda, I. (2021). A bibliometric analysis on packaging research: Towards sustainable and healthy packages. *British Food Journal*, 123(2), 684-701. <https://doi.org/10.1108/BFJ-03-2020-0245>
- Vos, M., Deforche, B., Van Kerckhove, A., Michels, N., Poelman, M., Geuens, M., & Van Lippevelde, W. (2022). Determinants of healthy and sustainable food choices in parents with a higher and lower socioeconomic status: A qualitative study. *Appetite*, 178, 106180. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2022.106180>